

Проблема дотримання професійних стандартів колумністом

Статтю присвячено проблемам розвитку колумністики. Аналізуються здобутки і недоліки сучасної української колумністики, наводиться прогноз щодо її майбутнього.

Ключові слова: стаття, журналістика, мораль, читач, суспільство, світлина, колонка.

Актуальність теми зумовлена проблемами розвитку такого нового жанру публіцистики, як колумністика, або постійна авторська колонка. Подання на шпальтах періодичних видань думки поважного автора, досвідченого публіциста є загальноприйнятою тенденцією в усьому світі. Проте наскільки в цьому процесі дотримуються професійні журналістські стандарти, теоретиками до кінця не з'ясовано.

Зазначена проблема надзвичайно актуальна і багатопланова. До її наукового осмислення у галузі науки про соціальну комунікацію, журналістикознавства, моралі, літературознавства долучилися свого часу такі вчені, як: І. Артамонова [1], М. Воронова [2], Я. Закурський [3], В. Здоровага [4], К. Карякіна [5] та інші дослідники.

Основним методом дослідження виступає порівняльний метод. За його допомогою здійснено аналіз друкованих текстів художньої публіцистики, даються прогнози щодо їх можливої оптимізації, стилістичного вдосконалення. Використано герменевтичний метод дослідження, що дає можливість розпізнати сутність авторського задуму, уподобань і прагнень самого колумніста у процесі творчої роботи.

Метою наукової статті є аналіз дискусійних аспектів, що виникають у процесі творчості автора-колумніста; з'ясування і виокремлення характерних порушень журналістських стандартів у цьому процесі. Наведено пропозиції щодо підвищення ефективності авторських публікацій.

Попри той факт, що на теоретичному рівні робота колумніста в Україні досліджена недостатньо, все-таки можна, спираючись на значну кількість емпіричних даних, говорити про певну інерцію чи навіть гальмування процесу розвитку цього жанру. На доказ останньої тези свідчить статистика появи колонок колумністів у центральній пресі та інтернет-виданнях. Як правило, кількість публікацій у жанрі авторської колонки або лишається на тому самому рівні («Газета по-українськи», «Український тиждень»), або просто не збільшується, що, безперечно, свідчить про досить невдалий старт розвитку колумністики в Україні. Пояснюється це кількома важливими чинниками. Перший — суто економічний. Журнали «Форбс», «Корреспондент», низка інтернет-видань лише за

останній рік стали власністю нового медіамагната К., який проблемою фінансування нових жанрів журналістики просто не переймається, оскільки, за свідченнями самих колумністів, взагалі не схильний до читання. Періодичної преси зокрема.

У науковій статті не доцільна публіцистика, проте в інтересах всебічного розгляду проблеми ми схильні послатися на розмову з редакторкою колись популярного друкованого видання, що аналізувало перебіг політичної ситуації в Україні. На питання, як інвестор, громадянин України, який проживає в Швейцарії, реагує на критику на адресу його колега-мільярдерів, редакторка часопису уїдливо відповіла, що «ніхто з них газет-журналів не читає».

У цьому доводилося переконуватися й під час спілкування з іншими редакторами, видавцями. Певну свободу дій, можливість висловити самому або дати змогу висловитися колумністу вони мають лише за умови, коли сам інвестор не читає своїх видань.

Тому, враховуючи результати емпіричних досліджень, можемо констатувати, що колумністика в Україні виникла як наслідок повної зневаги чи не уваги інвесторів до творчості самих журналістів-колумністів. Розвиток жанру відбувався до певної міри спонтанно, колумністи орієнтувалися на досвід роботи західних і північноамериканських колег; публікації всесвітньовідомих газет та журналів написаних у цьому жанрі.

Провінційна через своє історичне відставання (сімдесят років тоталітарного управління далися взнаки. — О. З.) вітчизняна колумністика почала своє існування як явище журналістики, яке можна було вже відповідним чином ідентифікувати, приблизно в 2004–2005 рр. Символічно, що процес зародження української колумністики припав на час Помаранчевої революції.

Пояснюючи цей феномен об'єктивними причинами, що зумовили становлення жанру, виокремимо основну з них. Революційний процес, навіть, можна сказати, революційний невроз, потребував швидкого та якісного реагування ЗМК на процеси, що відбуваються у суспільстві [6]. Жанр авторської колонки з емоційним пристрасним стилем викладу найбільше відповідає підсвідомим бажанням і прагненням революційно налаштованих читачів.

Присутній і другий, суб'єктивний, елемент. Він не менш важливий з огляду на складність творчого процесу. У цьому випадку слід використовувати герменевтичний метод дослідження, оскільки надзвичайно складно, а подекуди навіть неможливо, відслідкувати розвиток авторської ідеї від зародження до втілення на шпальті періодичного видання.

Використання різних методів, герменевтичного насамперед, дає змогу дійти висновку, що «епоха застою» в застосуванні жанрового матеріалу, який прийнято називати «авторською колонкою», в Україні почалася приблизно в 2010–2011 рр. Це час фактичного згорання демократичних прав і свобод, наступу на пресу, спроб вульгарного залякування журналістів, які працюють у колумністиці. Ті ж, хто залишився, колумністами вважатися не можуть (газета «Сьогодні»), оскільки рівень подання інформації, реалізації ідеї в таких матеріалах не відповідає творчим і професійним стандартам.

Професійні норми в колумністиці не є догмою. Це наслідок довготривалої практики, емпірики, апробованої часом на різних формах масової свідомості, окремо — на суспільній свідомості європейських країн та США.

Колумністи, які пишуть для масових суспільно-політичних видань, використовують деякі прийоми, користуються певною мірою спрощеним стилем подання інформації, дозволяючи собі навіть сленг, аби відтінити чи підкреслити специфіку предмета оповіді.

Колумністи, які формують суспільну свідомість, пишуть для солідніших видань, призначених для інтелектуальної еліти, відповідно застосовуючи ускладнені прийоми подання інформації та ширше використовуючи метафоричний ряд; також спостерігаємо у текстах значну кількість історичних екскурсів, алегорій.

В Україні, з огляду на специфічне ставлення до друкованих та інтернет-видань, важко провести їх поділ на масові та інтелектуальні, не зачепивши при цьому інтереси видавців та читачів. Проте з певною долею ймовірності можемо стверджувати, що досить сумнівні за якістю авторські колонки можна знайти і в масовій газеті «Сьогодні». Виважені і професійно досконалі авторські колонки друкуються в «Українському тижні».

Під час дослідження проблеми професійних стандартів, що стосуються написання авторських колонок, часто спостерігаємо підміну понять. Ідеться про те, що авторською колонкою часто прийнято вважати блог, спорадичний виступ у ньому самого журналіста. Тим часом авторська колонка і блогерство кардинально різняться і застосовувати до них одні й ті самі професійні стандарти вважаємо недоцільним.

Блоги за своєю суттю є авторськими матеріалами. Проте блогерство не означає професійність. Тим

більше явище блогерства є наслідком підсвідомої рефлексії, інстинктивною спробою самореалізуватися, утвердитися в мінливому світі. Можна сказати, що масове блогерство є побічним наслідком розвитку інформаційної цивілізації.

Після детального вивчення проблеми блогерства в Україні доцільно навести частину висновків із статті «Блоги і блогерство як малодосліджене явище української інтернет-журналістики»: «У теорії розвитку інформаційного суспільства важливою складовою є роль пошукових систем: Google, Yahoo!, Яндекс, Рамблер та ін., що значно полегшують систему добору необхідної інформації»; «Потреба в цій системі відбору інформації зростає, відбувається розвиток індивідуалізації пошуку інформації»; «В практиці вже існує новий термін на позначення цього явища: ЗІІ — Засоби індивідуальної інформації» [7].

Відомий дослідник масової комунікації М. Кастельс наголошує на тому факті, що «користувачі є їх головними творцями, пристосовують їх для власних потреб і системи цінностей, що врешті-решт призводить до трансформації самої технології» [8, 72, 73].

Ідея досить складна, йдеться швидше про взаємодію і взаємовплив респондента і власне творця мережевої інформації, який зрештою сам і виступає респондентом. Узагалі слід констатувати, що у зв'язку з нагромадженням значної кількості емпіричного матеріалу виникло цілком зрозуміле явище його хаотичності та еклетики.

Звідси — нечіткість, невизначеність, непрозорість наукових сентенцій, що виникають не стільки через нерозуміння автором проблеми, скільки через спроби «зупинити час» для аналізу окремих моментів швидкоплинного процесу. Припускаємо і певну «замилуваність» ідеєю чи схильність до перебільшення в трактуванні ідеї «глобального розуму», «світової мережі робототехніки» тощо [5].

Блогерство отримало настільки широке розповсюдження у сучасному інформаційному світі, що подекуди важко відрізнити гарний виступ у блозі від посередньої авторської колонки, яку журналіст, отримавши гонорар, вирішив «продублювати» згодом у своєму блозі. Якщо зупинитися на кардинальних відмінностях між блогом і авторською колонкою щодо застосування професійних стандартів, можна виявити характерні ознаки власне авторської колонки.

«По своїй суті блог — щоденник, що його можна заповнювати з періодичністю від одного разу на годину до одного разу на рік. При цьому блог — щоденник, відкритий для всього світу, а не призначений для чітко обмеженого ареалу користувачів, як це було, припустимо, з практикою класичних щоденників в минулому і позаминулому столітті. Тобто різниця між відкритістю блога і індивідуальним щоденником колосальна. Коли блог призначений для сприйняття потенційно якомога більшою

кількістю респондентів, то щоденник — справа індивідуальних співпереживань, емоцій. Блог апріорі пишеться на публіку і для публіки, отже він не може не бути розрахованим для задоволення невибагливих, рідше — витончених смаків і уподобань. Звідси — псевдолітературні прийоми, до яких вдаються творці блогів. У політичних блогах спостерігаємо надлишок полемічних емоцій, загострених переживань «за долю когось або чогось» тощо [7].

Колонка колумніста — витончена «штучна робота». Вона написана із дотриманням усіх професійних стандартів, включаючи чітко визначений обсяг — до 1800 знаків, розміщення фото автора в «обтравку».

Але головним професійним стандартом для колумніста залишається індивідуальний стиль і характерне лише для нього бачення події.

Оскільки обсяг колонки не дає авторові можливості повністю навести доказову базу, всі джерела інформації тощо, колумніст змушений користуватися прийомами емоційного впливу; часто переконливість його доказів залежить від впізнаваності самого автора. Тобто бажано, щоб журналіст періодично виступав не лише в друкованій пресі чи інтернет-виданнях, а був гостем на телебаченні. Яскравих публіцистів, які опанували жанр колумністики в Україні, на більше десятка. Отже, говорити про певне накопичення емпіричних даних, на основі яких можна зробити теоретичні висновки, ще зарано. Однак цей процес варто стимулювати, наприклад, спрогнозувати найбільш перспективні шляхи розвитку колумністики в Україні, спираючись на досвід європейських і американських мас-медіа, де колумністика давно стала

традиційним засобом подання оригінальної авторської думки.

1. *Артамонова І. М.* Блог як публічна автокомунікація // Держава та регіони. Сер.: Соціальні комунікації. — 2010. — № 2.

2. *Воронова М.* Сучасна портретистика. Проблема жанру [Електронний ресурс] // Електронна бібліотека Інституту журналістики. — URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1308>. — 2008.

3. *Засурский Я. Н.* СМИ вступают в эпоху мобильной коммуникации // К мобильному обществу: утопии и реальность; [под ред. Я. Н. Засурского]. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 2009. — С. 12–52. — (21 век: Информация и общество).

4. *Здоровега В. Й.* Теорія і методика журналістської творчості: підручник. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Львів: ПАІС, 2004. — 268 с.

5. *Карякина К. А.* [Електронний ресурс] // Медиаскоп. Електронний науч. журн. ф-та журналістики МГУ 191 імені М. В. Ломоносова. — 2010. — Вып. 1. — URL: <http://media.scop.ru/node/52>.

6. *Кабанес О.* Революционный невроз // О. Кабанес, Л. Насс. — М.: Изд-во КСП, 1998. — 568 с.

7. *Зоріна О. С.* Блоги і блогерство як малодосліджене явище української інтернет-журналістики // Журналістика: наук. зб. — К.: Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2013, — Вип. 12 (37). — С. 76–89.

8. *Кастельс М.* Информационное общество и государство благосостояния: Финская модель / М. Кастельс, П. Химанен; [пер. с англ. А. Калинина, Ю. Пороги]. — М.: Логос, 2002. — 219 с.

7. *Сірінюк-Долгарьова К.* Глобальні новини і мобільний інтернет: досвід англомовних країн // Держава і регіони. Сер.: Соціальні комунікації. — 2010. — № 2. — С. 71–74.

Подано до редакції 14. 12. 2013 р.

Zorina Alexandra. The problem of compliance with professional standards by the columnist.

The article deals with the problems of development of columnist writing. The achievements and defects of the Ukrainian modern columnist' writing are analysed and it is presented the forecasts concerning its future.

Keywords: article, journalism, moral, reader, society, photo, column.

Зорина О. С. Проблема соблюдения профессиональных стандартов колумнистом.

Статья посвящена проблемам развития колумнистики. Анализируются достижения и недостатки современной украинской колумнистики, дается прогноз касательно ее будущего.

Ключевые слова: статья, журналистика, мораль, читатель, общество, фотография, колонка.